

วัดปลอดเหล้า บุหรี่ การพนันและสร้างภูมิคุ้มกัน โควิด-19 ด้วยหลักพุทธธรรม The temple is free from alcohol, cigarettes gambling to build immunity against Covid-19 with Buddhist principles.

สุดธิดา พวงเฟื่อง¹, พระครูสุมนต์ธรรมธาดา,² พระสันต์ทัศน์ คมภีรปญโญ³
Sudthida Phouang-fuan¹, Phrakrusumonthammatada², Phra Santas Kampreelapunyo³

บทคัดย่อ

การดำเนินงานในโครงการ มีวัตถุประสงค์คือเพื่อส่งเสริมการขยายเครือข่ายพระสงฆ์ นักพัฒนาและเครือข่าย บวร. (บ้าน วัด ราชการ) ให้มีส่วนร่วมการเพิ่มปัจจัยเสริมในการสร้าง สุขภาพ ลดปัจจัยเสี่ยง เหล้า บุหรี่ พนันและโควิด-19 และเพื่อสนับสนุนการพัฒนาวัดและพระสงฆ์ ให้เป็นต้นแบบปลอดปัจจัยเสี่ยง เหล้า บุหรี่ พนัน และโควิด-19 โดยกระจายในทั้ง 8 จังหวัด ภาคเหนือล่าง โดยมีพื้นที่วัดต้นแบบจำนวน 20 วัด ในเขตพื้นที่จังหวัดสุโขทัย จำนวน 7 วัด, จังหวัดพิษณุโลก จำนวน 3 วัด, จังหวัดตาก จำนวน 3 วัด, จังหวัดอุตรดิตถ์ จำนวน 3 วัด, จังหวัด พิจิตร จำนวน 1 วัด, จังหวัดเพชรบูรณ์ จำนวน 1 วัด, จังหวัดนครสวรรค์ จำนวน 1 วัด และจังหวัด กำแพงเพชร จำนวน 1 วัด ซึ่งจากการดำเนินงานทำให้เกิดผลลัพธ์ คือ เกิดเครือข่ายวัดต้นแบบ ปลอดปัจจัยเสี่ยงเหล้า บุหรี่ พนัน และสร้างภูมิคุ้มกันโควิด -19 ภาคเหนือตอนล่าง และมี แผนปฏิบัติงานการพัฒนาวัดต้นแบบปลอดปัจจัยเสี่ยงเหล้า บุหรี่ พนัน และสร้างภูมิคุ้มกันโควิด-19 จำนวน 20 แผนงาน ของแต่ละพื้นที่วัดต้นแบบ โดยการสนับสนุนเพื่อการพัฒนาวัดและพระสงฆ์ ต้นแบบปลอดปัจจัยเสี่ยง เหล้า บุหรี่ พนัน และโควิด-19 พระสงฆ์สามารถลดปัจจัยเสี่ยงสุขภาพ สร้างปัจจัยเสริม ลด ละ เลิก บุหรี่ ลดปัจจัยเสี่ยงทางสังคม โดยการไม่ซื้อฉลากกินแบ่งรัฐบาล เกิด กระบวนการให้ชุมชนลด ละ เลิก เหล้า บุหรี่ การพนัน สร้างภูมิคุ้มกันโควิด-19 ด้วยหลักเศรษฐกิจ พอเพียง และหลักพุทธธรรม เชิดชูเกียรติ พระสงฆ์ บุคคลต้นแบบ เกิดวัดต้นแบบและนโยบายใน ระดับต่างๆ เพื่อให้เกิดประโยชน์ในการพัฒนาสังคมให้อยู่รอดปลอดภัยมีความมั่นคงและอยู่ร่วมกัน อย่างสันติสุข เพื่อให้วัดได้เป็นสถานที่ปลอดภัยต่อมนุษย์ ปราศจากอบายมุขที่จะอาจมาซึ่งโรคโค วิด-19 ในปัจจุบัน

¹ มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย/วิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช; Mahachulalongkomrajavidyalaya University/Buddhachinnarat Sangha College

² มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย/วิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช; Mahachulalongkomrajavidyalaya University/Buddhachinnarat Sangha College.

³ มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย/วิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช; Mahachulalongkomrajavidyalaya University/Buddhachinnarat Sangha College.

คำสำคัญ: วัด, โควิด-19, หลักพุทธธรรม

Abstract

Implementation on the project The objective is to promote the expansion of the community of monks, developers and the network of bureaucrats (houses, temples, government) to participate in adding additional factors in building health. Reduce risk factors, alcohol, cigarettes, gambling and COVID-19 and to support the development of temples and monks to be models free from risk factors, alcohol, cigarettes, gambling and COVID-19 by distributing in all eight provinces in the lower northern region. There are 20 prototype temples in Sukhothai, 7 temples, Phitsanulok 3 temples, Tak province 3 temples, Uttaradit province 3 temples, Phichit province 1 temple, Phetchabun province 1 temple, Nakhon Sawan province. 1 temple and 1 temple in Kamphaeng Phet province, which from the operation resulted in the result of which is the creation of a model network of measurements that are free from alcohol, tobacco, gambling risk factors, and build immunity against COVID-19 in the lower northern region. and there is an action plan to develop a prototype temple that is free from alcohol, tobacco, gambling risk factors, and to build immunity against COVID-19, totaling 20 work plans in each of the prototype temple areas. by supporting the development of temples and monks Prototype free of risk factors: Alcohol, cigarettes, gambling and COVID-19 monks can reduce health risk factors Create additional factors, reduce, quit smoking, reduce social risk factors by not buying the government label There is a process for the community to reduce and quit drinking, smoking, gambling, and build immunity against COVID-19. with the principle of sufficiency economy and Buddhist principles Honoring monks, role models, model temples and policies at various levels for the benefit of social development for survival, security, stability and peaceful coexistence. to make the temple a safe place for humans without any vices that may come from the current covid-19 disease.

Keywords: Temple, Covid-19, Buddhist Principles

บทนำ

พฤติกรรมการณ์ที่มึ่มสุราของคนไทยเช่นนี้บ่เป็นปัจจัยเสี่ยงสำคัญที่ก่อให้เกิดการสูญเสียต่างๆ ตามมาอย่างมากมาย แม้ว่าปัจจุบันมีพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ.2551 ออกมาประกาศใช้สถานการณ์เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้ลดจำนวนลงพอสมควร แต่ยังมีผลกระทบต่อความผิดอยู่บ้าง (พระครูภัทรธรรมคุณ และพระมหาปัญญา ยงยิ่ง, 2564) แต่ก็ไม่น้อยในสังคมชนบท การดื่มสุราในสังคมไทยส่วนใหญ่จะพฤติกรรมบริโภคนิยมสังสรรค์แบบเป็นกลุ่ม ทำให้เสี่ยงต่อการรับเชื้อของไวรัสโควิด-19 ซึ่งในปัจจุบันได้ระบาดหนักไปทั่วทุกพื้นที่ นอกจากวัคซีนที่เป็นประดุจเครื่องมือสำคัญในการป้องกันในมนุษย์แล้ว ก็ยังพบแนวทางการรักษาหายขาดชัดเจน แม้ในหลากหลายประเทศจะพัฒนาวัคซีนและฉีดให้กับผู้คนในประเทศของตน แต่กลับพบว่า โควิด-19 เป็นเชื้อไวรัสที่สามารถกลายพันธ์ุ บนทรัพยากรที่มีอยู่ค่อนข้างจำกัดทั้งเทคนิคทางการวิทยาศาสตร์ เครื่องมือการแพทย์ วัคซีน ยารักษาโรคต่างๆ โดยตั้งแต่ช่วงปลาย พ.ศ. 2562 ถึง พ.ศ. 2563 สถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อโรคโควิด-19 หรือโคโรนาไวรัส เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและรุนแรง เห็นได้จากผลกระทบสถานการณ์โควิดส่งผลกระทบต่อตั้งแต่บุคคลากรด้านหน้าจนถึงบุคคลากรด้านหลัง คือ ด้านศาสนิกศาสนาพิธีก็มีความสำคัญกระทบเป็นห่วงโซ่ด้วยเช่นเดียวกัน หนึ่งในผลกระทบที่ใกล้กับตัวมนุษย์คือกิจกรรมที่เนื่องด้วยบุคคลจำนวนมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับวัด ที่พระสงฆ์เองต้องดำเนินงานศาสนิกภายในวัดต่อไปภายใต้ความภายใต้ความเสี่ยง อีกทั้งยังพบเห็นได้ว่าเมื่อมีการรวมตัวของหมู่ชนก็ย่อมนำมาซึ่งกิจกรรมที่บางครั้งอาจนอกเหนือไปจากศาสนาพิธีที่ควรปฏิบัติ เช่น การอยู่มั่วสุมเพื่อดื่มสุรา สูบบุหรี่ และเล่นการพนัน สร้างความเดือดร้อนต่อวัดและสร้างความสุมเสี่ยงต่อการแพร่ระบาดของโควิด-19 เห็นได้ว่าเป็นเหตุผลกระทบที่ประเด็นสำคัญในการตั้งคำถามอย่างน่าสนใจว่า วัดจะสามารถทำให้เป็นแหล่งที่สร้างภูมิคุ้มกัน โควิด-19 ปลอดภัยเหล่าบุหรี และการพนัน ได้อย่างไร ภายใต้ขณะที่สังคมยังคงปฏิบัติอยู่อย่างนั้นโดยไม่ได้มีการเปลี่ยนแปลง และในวัดทุกๆที่ โดยภาพรวมยังคงเห็นได้ว่ากิจกรรมหรือพิธีกรรมทางศาสนาในวัดต่างยังคงมีกลุ่มคนอยู่รวมกันเป็นประจำ

การดำเนินงานของโครงการวัดปลอดภัยเหล่าบุหรี การพนันฯ ได้ถูกใช้พื้นที่เขตภาคเหนือตอนล่างประกอบด้วย 8 จังหวัด โดยบริบทชุมชนมีความสลับซับซ้อนสูงแทบทุกด้าน ทั้งการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และความเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็ว เป็นแหล่งท่องเที่ยวทำให้หลายวัดเป็นแหล่งแสวงหาผลประโยชน์หลากหลายรูปแบบของผู้คนที่เข้าวัด ที่น่าเป็นห่วงคือ มีอบายมุขต่าง ๆ เข้ามาเกี่ยวข้อง ทั้งแบบเปิดเผย และแอบแฝงเข้ามาในรูปแบบต่าง ๆ ประกอบกับผลประโยชน์ที่เข้ามาครอบงำ แบบค่อยเป็นค่อยไป ทำให้บทบาทของวัดและของพระสงฆ์ส่วนหนึ่งแปรเปลี่ยนไปกลายเป็นแหล่งส่งเสริมอบายมุขแบบไม่รู้ตัว อีกทั้งมีแหล่งผลิตเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ คลังเก็บตุณและศูนย์กระจายสินค้าจำนวนมาก มีความสะดวก เข้าถึงง่าย พร้อมกระจายสู่ตัวแทนจำหน่ายและผู้บริโภคในพื้นที่ทำให้วัดไม่เป็นพื้นที่ที่ปลอดภัยจากเหล่าบุหรี การพนัน โควิด-19 เพราะปัจจัยเสี่ยงหลัก คือ เหล่าบุหรี และการพนันที่เป็นตัวการสำคัญ ซึ่งในพื้นที่ภาคเหนือตอนล่าง ยังเป็นปัญหาและสาเหตุที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพบุคคล ครอบครัว และสังคมโดยรวม แม้ว่าทุกภาคส่วนจะ

ร่วมมือกันรณรงค์ประชาสัมพันธ์ ดำเนินกิจกรรมในการแก้ไขโดยเพิ่มปัจจัยเสริมสร้างสุขภาพและลดปัจจัยเสี่ยงที่เกิดจากเหล่า บุหรี่ การพนัน สร้างภูมิคุ้มกันโควิด-19 ต่างๆ มาอย่างต่อเนื่อง สังคมยังต้องอาศัยบุคคลหรือองค์กรที่เป็นต้นแบบเพื่อเหนี่ยวนำผู้ที่ยังหาทางออกไม่ได้ นำการเปลี่ยนแปลงไปสู่พฤติกรรมสุขภาพที่ดี สร้างภูมิคุ้มกันเพื่อให้สามารถสู้ภัยได้ทุกวิกฤติ

ประกอบกับประเทศไทยเป็นประเทศดินแห่งพระพุทธศาสนาที่มีรากฐานและอิทธิพลต่อสังคมไทยมาอย่างยาวนาน ถือว่าศาสนามีความสำคัญต่อวิถีการดำเนินชีวิตของคนในสังคม จนกลายเป็น วัฒนธรรมประเพณีที่มีผลต่อความรู้สึกนึกคิด ความเชื่อ ความศรัทธาของประชาชน ดังนั้น ศาสนาจึงเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวทางจิตใจในการประพฤติปฏิบัติเพื่อให้ประชาชนพลเมืองได้ใช้หลักธรรมทางศาสนาที่ตนนับถือ มาเป็นเครื่องมือในการประพฤติปฏิบัติตน ให้เกิดประโยชน์ ในการพัฒนาจิตใจของตนเอง ครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติให้มีความมั่นคง และอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข เกิดความสามัคคี แต่การที่ประชาชนพลเมืองจะเข้าถึง หลักธรรมอันเป็นแก่นแท้ของศาสนานั้น ผู้ดำเนินงานในโครงการฯ จึงเล็งเห็นถึงประโยชน์ของการจัดตั้งโครงการวัดปลอดเหล้า บุหรี่ พนัน สร้างภูมิคุ้มกันโควิด-19 ด้วยหลักพุทธธรรม ในเขตภาคเหนือตอนล่าง เพื่อให้วัดได้เป็นสถานที่ปลอดภัยต่อมนุษย์ ปราศจากอบายมุขที่จะอาจมาซึ่งโรคโควิด-19 อย่างไม่รู้จักจบสิ้น นับว่าเป็นการพัฒนาในการดำเนินชีวิตที่เกี่ยวกับสังคม และการพัฒนาในการดำเนินชีวิตที่เกี่ยวกับพระพุทธศาสนา เพื่อประโยชน์ในด้านการประพฤติส่วนตน การสร้างประโยชน์ต่อสังคม และด้านการอุปถัมภ์พระพุทธศาสนา(พระครูอินทโสภิต (อินฺทโท. 2022)

แนวทางการดำเนินโครงการ

จากการดำเนินงานในโครงการ บุหรี่ พนัน สร้างภูมิคุ้มกันโควิด-19 ด้วยหลักพุทธธรรม ภาคเหนือตอนล่างครั้งนี้ สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) มีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1. เพื่อส่งเสริมการขยายเครือข่ายพระสงฆ์นักพัฒนาและเครือข่าย บวร. (บ้าน วัด ราชการ) ให้มีส่วนร่วมการเพิ่มปัจจัยเสริม (สร้างสุขภาพ) ลดปัจจัยเสี่ยง เหล้า บุหรี่ พนัน และโควิด-19 และ 2. เพื่อสนับสนุนการพัฒนาวัดและพระสงฆ์ให้เป็นต้นแบบปลอดปัจจัยเสี่ยง เหล้า บุหรี่ พนัน และโควิด-19 กระจายในทั้ง 8 จังหวัดของภาคเหนือล่าง โดยในโครงการมีแนวทางการดำเนินงาน 3 ขั้นตอนดังนี้

1) กำหนดสภาพปัญหา ขอบเขตพื้นที่ และประชุมร่วมเพื่อหาแนวทาง

กิจกรรมที่เกิดขึ้นในโครงการวัดปลอดการพนันฯ จากที่ได้ดำเนินการผ่านมาของภาคเหนือล่าง โดยการศึกษาบริบทชุมชน ให้เข้าใจในสภาพปัญหา ความเป็นอยู่ของชาวบ้าน นำมาวิเคราะห์เพื่อค้นหาแนวทางในการดำเนินการ และความต้องการที่แท้จริงของชาวบ้าน การสร้างการมีส่วนร่วม โดยยึดหลักมนุษยธรรม ทุกคนมีความเทียบเท่ากันในความเป็นมนุษย์ ให้เกียรติทุกคน และมอบบทบาทที่สำคัญๆให้กับทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน และส่งเสริมบทบาทพระสงฆ์ให้เป็นแบบอย่างที่ดีต่อคณะศรัทธา (ชาวบ้าน) เพื่อยังความเคารพ ศรัทธา ให้กับชาวบ้าน ที่มีพระสงฆ์เป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิต รวมถึงจัดทำกรอบยุทธศาสตร์ในการดำเนินการวัดปลอดการพนัน

ประกอบไปด้วย ยุทธศาสตร์ที่ 1 การประชาสัมพันธ์ ให้พระสงฆ์ภายในวัด ประชาชน ผู้นำ คณะครู นักเรียนที่ได้รับทราบในการจัดทำวัดปลอดภัยพหุ ยุทธศาสตร์ที่ 2 การปรับปรุง และเปลี่ยนแปลง โดยการประกาศให้วัดเป็นเขตปลอดภัยพหุอย่างถาวร อบรมให้ความรู้เด็กเยาวชน และพัฒนา แกนนำเด็ก เยาวชน ร่วมเป็นแกนนำในการขับเคลื่อน และยุทธศาสตร์ที่ 3 การประเมินผล เป็นการ ติดตามผลการดำเนินงานต่าง และปรับแผนเพื่อพัฒนา การจัดทำป้ายรณรงค์ และติดประกาศในพื้นที่สาธารณะของวัด การจัดจัดอบรม สอดแทรกความรู้เรื่องอบายมุข และการพหุพหุให้กับเด็ก เยาวชนในพื้นที่รับผิดชอบของวัดและเดินรณรงค์ในงานประเพณีสำคัญของวัด โดยร่วมกับ โรงเรียน ผู้นำชุมชน กลุ่มองค์กรต่างๆในชุมชน เดินรณรงค์ ในเชิงสัญลักษณ์

โครงการวัดลดปัจจัยเสี่ยงปลอดภัยพหุ เหล้า บุหรี่ สร้างภูมิคุ้มกันโควิด-19ด้วยหลักพุทธ ธรรมภาคเหนือตอนล่าง จึงเป็นการทำงานต่อเนื่องของเครือข่ายพระสงฆ์นักพัฒนาและสายปกครอง ซึ่งโครงการจะเป็นจุดเชื่อมกับหน่วยงาน องค์กร เครือข่ายภาคประชาสังคม ทีมงานที่ทำงานกับ คณะสงฆ์ในประเด็นต่างๆ เพื่อเชื่อมประเด็น เสริมจุดแข็งให้บทบาทของพระสงฆ์ในการเป็นผู้นำ ด้านการสร้างสุขภาวะของชุมชน และสังคม ได้แก่ การเสริมศักยภาพพระสงฆ์นักพัฒนา พระนัก ปกครอง สร้างชุมชน เยาวชนนักรณรงค์ สร้างเครือข่ายต่อยอดพระสงฆ์นักพัฒนา ให้เข้าใจแนว ทางการดำเนินงานจนสามารถไปขับเคลื่อนต่อไปในพื้นที่สร้างภูมิคุ้มกันโควิด -19 ด้านสุขภาพ เศรษฐกิจ ตามหลักพุทธธรรมได้ และการติดตามผลการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของกลุ่มเป้าหมายอย่าง ต่อเนื่อง

2) วางกรอบดำเนินงานตามหลักพุทธธรรม

ภายในโครงการได้วางกรอบดำเนินงานตามหลักพุทธธรรม มุ่งเน้นให้หลักคำสอนของ พระพุทธเจ้าในการแก้ปัญหา หรือหนทางแห่งการแก้ปัญหา เพื่อพ้นทุกข์ในระดับต่างๆ ซึ่งเป็น ตรงกันข้ามกับการสร้างปัญหา หลักพุทธธรรมดังกล่าว ได้แก่

2.1 หลักพุทธธรรมที่ว่าด้วยอริยสัจสี่ คือ ความจริงที่เป็นหลักพุทธธรรมที่สำคัญแห่งการ รู้ทุกข์ รู้เหตุที่จะทำให้เกิดทุกข์ รู้วิธีการที่จะทำให้ไม่เกิดทุกข์ และกำจัดทุกข์นั้น ได้แก่ ทุกข์ คือ สภาพที่ทนได้ยาก ภาวะที่กดดัน สภาพที่บีบคั้น มนุษย์ไม่ให้อารมณ์ชีวิตอยู่อย่างมีความสุขได้ สมุทัย คือ สาเหตุที่ทำให้เกิดทุกข์ ได้แก่ ความทะยานอยาก หรือความต้องการที่ไม่สมเหตุสมผล หรือความ อยากรู้อยากเห็นที่สุดเป็นทุกข์ นิโรธ คือ ความดับทุกข์ ได้แก่ ดับสาเหตุที่ทำให้เกิดทุกข์ มุ่งเน้นให้ หลักธรรมที่จะทำให้เกิดปัญญาตามบทบาทหน้าที่ ของพระสงฆ์ และบทบาทหน้าที่ของวัด และ มรรค คือ แนวปฏิบัติที่นำไปสู่หรือนำไปถึงความดับทุกข์ มีองค์ประกอบตามหลัก 8 ประการ ได้แก่ สัมมาทิฐิ-ความเห็นชอบ สัมมาสังกัปปะ-ความดำริชอบ สัมมาวาจา-เจรจาชอบ สัมมากรรม-มัตตะ- ทำการงานชอบ สัมมาอาชีวะ-เลี้ยงชีพชอบ สัมมาวายามะ-พยายามชอบ สัมมาสติ-ระลึกชอบ และ สัมมาสมาธิ-ตั้งใจชอบ ซึ่งรวมเรียกอีกชื่อหนึ่งได้ว่า "มัชฌิมาปฏิปทา" หรือหลักดำรงชีวิตทางสาย กลาง โดยให้ภายในชุมชนพื้นที่โดยการแกนนำวัดที่เข้าร่วมโครงการ อบรมตามหัวข้อธรรมอย่าง ต่อเนื่องสร้างข้อคิดเชิงหลักธรรม เพื่อการเข้าถึงเหตุปัจจัยของผลที่เกิดจากการกระทำของตน

2.2 หลักพุทธธรรมที่ว่าด้วย คิหิสุข 4 หรือ สุขของฆราวาสผู้ครองเรือนมีความสุข มีสี่ประการ คือ 1) อตถิสุข หมายถึง ความสุขอันเกิดจากการมีทรัพย์ โดยเฉพาะความภาคภูมิใจในทรัพย์ ที่หามาได้ด้วยร่างกาย สติปัญญาความสามารถของตนเอง 2) โภคสุข หมายถึง สุขอันเกิดจากการใช้จ่ายทรัพย์ให้เกิดประโยชน์แก่ตนเอง หรือสร้างประโยชน์สุขต่อบุคคลอื่นในสังคม 3) อนนสุข หมายถึง สุขจากการไม่เป็นหนี้ และ 4) อนวัชชสุข หมายถึง สุขเกิดจากความประพฤติไม่มีโทษ คือความภูมิใจเอิบอímใจว่าตนมีความประพฤติสุจริต ไม่บกพร่องเสียหาย ใครๆ ดิเตียน ไม่ได้ทั้งทางกายวาจาใจ โดยให้ภายในชุมชนพื้นที่โดยการแกนนำวัดที่เข้าร่วมโครงการ อบรมตามหัวข้อธรรมอย่างต่อเนื่องสร้างข้อคิดเชิงหลักธรรม เพื่อการตระหนักรู้ถึงผลที่เป็นสุขอันเกิดจากการเว้นจากโทษที่ตนกระทำจากระดับเบาไปหาหนัก

2.3 หลักพุทธธรรมที่ว่าด้วยฆราวาสธรรมสี่ประการ ฆราวาสธรรมคือคุณสมบัติของผู้ประสบความสำเร็จในการดำเนินชีวิตทางโลกประกอบด้วยธรรมะ 4 ประการ คือสังขะ แปลว่า จริ่งใจ ตรงไป ตรงมา มีความซื่อสัตย์เป็นพื้นฐาน เป็นคนจริงต่อความเป็นมนุษย์ของตน ทมะ แปลว่า ฝึกตน ช่มจิต และรักษาใจ บังคับตัวเองเพื่อลดและละกิเลส และรักษาสังขะ ขันติ แปลว่า อดทน ไม่ใช่เพียงแต่อดทนกับคำพูดหรือการกระทำของผู้อื่นที่เราไม่พอใจ แต่หมายถึงการอดทนอดกลั้นต่อการบีบบังคับของกิเลส และจากะ แปลว่า เสียสละ บริจาคสิ่งที่ไม่ควรมีอยู่ในตน โดยเฉพาะกิเลสเพราะนั่นคือสิ่งที่ไม่ควรมีอยู่กับตน ละนีสัยไม่ดีต่างๆ โดยให้ภายในชุมชนพื้นที่โดยการแกนนำวัดที่เข้าร่วมโครงการ อบรมตามหัวข้อธรรมอย่างต่อเนื่องสร้างข้อคิดเชิงหลักธรรม เพื่อการตระหนักรู้ความยำเกรงให้เกิดขึ้นในตนเอง คนรอบข้าง และชุมชนสังคม

2.4 หลักพุทธธรรมที่ว่าด้วยอบายมุขสี่ โดยอบายมุขทั้งสี่ประการนั้น คือ ช่องทางของความเสื่อม, ทางที่จะนำไปสู่ความพินาศ, เหตุย่อยยับแห่งโรคทรัพย์สมบัติที่มนุษย์ ได้แก่ อิตถิธุดตะ เป็นนักเลงผู้หญิง, นักเที่ยวผู้หญิง สุราธุดตะ เป็นนักเลงสุรา, นักดื่ม อักขธุดตะ เป็นนักการพนัน และ ปาปมิตตะ คบคนชั่ว โดยให้ภายในชุมชนพื้นที่โดยการแกนนำวัดที่เข้าร่วมโครงการ อบรมตามหัวข้อธรรมอย่างต่อเนื่องสร้างข้อคิดเชิงหลักธรรม เพื่อการตระหนักในสิ่งผิดบาปเป็นอกุศลให้ผลเป็นทุกข์แสนสาหัส

2.5 หลักพุทธธรรมที่ว่าด้วยอิทธิบาท คำว่า อิทธิบาท หมายถึง มาตรฐานแห่งความสำเร็จ หมายถึง สิ่งซึ่งมีคุณธรรม เครื่องให้ลูถึงความสำเร็จตามที่ตนประสงค์ ผู้หวังความสำเร็จในสิ่งใด ต้องทำตนให้สมบูรณ์ ด้วยสิ่งที่เรียกว่า อิทธิบาท ซึ่งจำแนกไว้เป็น 4 ประการ คือ ฉันทะ ความพอใจรักใคร่ในสิ่งนั้น วิริยะ ความพากเพียรในสิ่งนั้น จิตตะ ความเอาใจใส่ฝึกฝนในสิ่งนั้น และวิมังสา ความหมั่นสอดส่องในเหตุผลของสิ่งนั้น โดยธรรมทั้งสี่อย่างนี้ ย่อมเนื่องกัน แต่ละอย่างๆ มีหน้าที่เฉพาะของตน ฉันทะ คือความพอใจ ในฐานะเป็นสิ่งที่ตนถือว่า ดีที่สุด ที่มนุษย์เรา ควรจะได้ ข้อนี้ เป็นกำลังใจ อันแรก ที่ทำให้เกิด คุณธรรม ข้อต่อไป ทุกข้อ วิริยะ คือความพากเพียร หมายถึงการกระทำที่ติดต่อกันไม่ขาดตอนเป็นระยะยาวจนประสบความสำเร็จ คำนี้ มีความหมายของ ความกล้าหาญเจออยู่ด้วย ส่วนหนึ่ง จิตตะ หมายถึง ความไม่ทอดทิ้งสิ่งนั้นไปจากความรู้สึก ของตัว ทำสิ่งซึ่งเป็นวัตถุประสงค์นั้นให้เด่นชัดอยู่ในใจเสมอ คำนี้ รวมความหมายของคำว่า สมาธิ อยู่ด้วยอย่าง

เต็มที่ วิมังสา หมายถึงความสอดส่องใน เหตุและผลแห่งความสำเร็จ เกี่ยวกับเรื่องนั้นๆ ให้ลึกซึ้งยิ่งๆ ขึ้นไปตลอดเวลา คำนี้รวมความหมายของคำว่า ปัญญา ไว้อย่างเต็มที่โดยให้ภายในชุมชนพื้นที่โดยการแกนนำวัดที่เข้าร่วมโครงการ อบรมตามหัวข้อธรรมอย่างต่อเนื่องสร้างข้อคิดเชิงหลักธรรม เพื่อการตระหนักในการกระทำลงมือปฏิบัติด้วยอิทธิบาทเป็นบาทฐานเครื่องตั้งไว้ในตน

3) ดำเนินงานตามลำดับขั้นตอน

โครงการวัดลดปัจจัยเสี่ยงปลอดภัย เหล้า บุหรี่ สร้างภูมิคุ้มกันโควิด-19 ด้วยหลักพุทธธรรมภาคเหนือตอนล่าง ได้ดำเนินกิจกรรม ดังนี้

1. ประชุมสร้างความเข้าใจและคัดเลือกวัดต้นแบบพื้นที่ภาคเหนือตอนล่าง
2. เวทีจัดทำแผนขับเคลื่อนแผนพัฒนาวัดต้นแบบปลอดภัยเสี่ยง เหล้า บุหรี่ พนัน และสภุมิคุ้มกันโควิด-19

3. เวทีจัดทำข้อตกลงสนับสนุนงบประมาณตามแผนงานวัดปลอดภัย เหล้า บุหรี่ การพนัน สร้างภูมิคุ้มกันโควิด 19 ระยะเวลา 1 วัน

4. สนับสนุนโครงการย่อย จำนวน 20 โครงการ/วัด เพื่อให้เกิดการดำเนินงานในประเด็นดังต่อไปนี้

- 1) พระสงฆ์กับการลดปัจจัยเสี่ยงสุขภาพ สร้างปัจจัยเสริม ลด ละ เลิก บุหรี่
- 2) พระสงฆ์ลดปัจจัยเสี่ยงทางสังคม เป็นตัวอย่างญาติโยม ไม่ซื้อ หวย ฉลากกินแบ่งรัฐบาล

- 3) สร้างกระบวนการให้ชุมชนลด ละ เลิก เหล้า บุหรี่ การพนัน สร้างภูมิคุ้มกันโควิด-19 ด้วยหลักเศรษฐกิจพอเพียง และหลักพุทธธรรม

- 4) กระบวนการเชิดชูเกียรติ พระ บุคคล ครีวต้นแบบ ที่ลด ละ เลิก การพนัน และสร้างภูมิคุ้มกันโควิด-19 ด้วยหลักเศรษฐกิจพอเพียง และหลักพุทธธรรม

- 5) สร้างกระบวนการนโยบายของวัดในระดับต่างๆ เช่น ไม่ขายฉลากกินแบ่งรัฐบาลในวัดทั้งนี้ ให้ขึ้นอยู่กับความสมัครใจที่สอดคล้องกับปัญหา และศักยภาพของพระสงฆ์ วัด และบริบทของพื้นที่นั้นๆ อาจไม่ครบทุกข้อ

- 6) ผลักดันให้เป็นวัดต้นแบบปลอดภัยเสี่ยงเหล้า บุหรี่ การพนัน โดยการปรับทัศนคติพระสงฆ์ให้เปลี่ยนพฤติกรรมเสี่ยง เช่น เลิกสูบบุหรี่ เล่นหวยและใบ้หวย เปลี่ยนวัดให้เป็นเขตปลอดภัย บุหรี่ สุรา และการพนัน เปลี่ยนชุมชนให้ลด ละ เลิกเหล้า บุหรี่ และสร้างความตระหนักรู้ป้องกัน โควิด-19 ดำเนินชีวิตวิถีใหม่

5. นิเทศติดตามการปฏิบัติงานตามแผนพัฒนาวัดต้นแบบปลอดภัยเสี่ยงเหล้า บุหรี่ พนัน และสร้างภูมิคุ้มกันโควิด-19 และสรุปบทเรียน การดำเนินการพัฒนาวัดต้นแบบปลอดภัยเสี่ยงเหล้า บุหรี่ พนัน และสร้างภูมิคุ้มกันโควิด-19 โดยโครงการวัดลดปัจจัยเสี่ยงปลอดภัย เหล้า บุหรี่ สร้างภูมิคุ้มกันโควิด-19 ด้วยหลักพุทธธรรมภาคเหนือตอนล่าง ได้พื้นที่วัดต้นแบบกว่า 20 วัด

4) ผลจากการดำเนินโครงการ

ผลที่เกิดขึ้นเป็นไปตามวัตถุประสงค์ตามที่ตั้งไว้โดยทำให้เกิดการเชื่อมเครือข่ายวัดต้นแบบปลอดภัยเสียงเหล่า บูหรี พนัณ และสร้างภูมิคุ้มกันโควิด -19 ภาคเหนือตอนล่าง และมีแผนปฏิบัติงานการพัฒนาวัดต้นแบบปลอดภัยเสียงเหล่า บูหรี พนัณ และสร้างภูมิคุ้มกันโควิด-19 จำนวน 20 แผนงาน ของแต่ละพื้นที่วัดต้นแบบ โดยการสนับสนุนเพื่อการพัฒนาวัดและพระสงฆ์ต้นแบบปลอดภัยเสียง เหล่า บูหรี พนัณ และโควิด-19 ได้ผลดังนี้

- 1) พระสงฆ์สามารถลดปัจจัยเสี่ยงสุขภาพ สร้างปัจจัยเสริม ลด ละ เลิก บูหรี
- 2) พระสงฆ์สามารถลดปัจจัยเสี่ยงทางสังคม โดยการไม่ซื้อฉลากกินแบ่งรัฐบาล
- 3) เกิดกระบวนการให้ชุมชนลด ละ เลิก เหล่า บูหรี การพนัน สร้างภูมิคุ้มกันโควิด-19 ด้วยหลักเศรษฐกิจพอเพียง และหลักพุทธธรรม
- 4) เกิดกระบวนการเชิดชูเกียรติ พระ บุคคล คราวต้นแบบ ที่ลด ละ เลิก การพนัน และอาศัยหลักสร้างภูมิคุ้มกันโควิด-19 ด้วยหลักเศรษฐกิจพอเพียง และหลักพุทธธรรม
- 5) เกิดนโยบายของวัดในระดับต่างๆ เช่น ไม่ขายฉลากกินแบ่งรัฐบาลในวัดแห่งนี้ ให้ขึ้นอยู่กับความสมัครใจที่สอดคล้อง กับปัญหาและศักยภาพของพระสงฆ์ วัด และบริบทของพื้นที่นั้นๆ อาจไม่ครบทุกข้อ
- 6) ได้วัดต้นแบบปลอดภัยเสียงเหล่า บูหรี การพนัน

สรุปผล

จากการดำเนินงานภายใต้โครงการฯ ดังกล่าว ผู้ดำเนินงานได้วิเคราะห์ถึงผลสัมฤทธิ์โดยรวมสามารถสรุปผลว่า อย่างไรก็ดีตามวัดสามารถเป็นพื้นที่ปลอดภัยจากโควิด19ได้ หากชุมชนคนในพื้นที่มีจิตสาธารณะในการรับผิดชอบ มีความศรัทธาในหลักธรรมเป็นที่ยาเกรงในพระศาสนา ย่อมสร้างพื้นที่ที่ถูกรักษา ความรักขานั้นจะเป็นพื้นที่ปลอดภัยสะท้อนกลับไปยังบุคคลนั่นเอง แม้ว่ากิจกรรมต่าง ๆ ทางศาสนาพิธี หรือวัฒนธรรมของแต่ละพื้นที่ภายในวัด ยังมีให้เห็นอยู่เป็นปกติและหลีกเลี่ยงไม่ได้ อย่างน้อยที่สุดก็ควรเป็นพื้นที่ปลอดภัยให้กับคนชุมชน การใช้หลักธรรมเป็นเครื่องชี้นำยังคงใช้ได้ผลอยู่ทุกยุคทุกสมัย เพราะรากฐานทางสังคมไทยเป็นสิ่งที่ถูกหล่อหลอมด้วยพุทธศาสนาอยู่แล้ว เพียงแต่เมื่อวันเวลาผ่านไป อาจทำให้ขาดการเน้นย้ำ ตระหนัก และห่วงแหนในสมบัติคือศาสนาของตน จึงควรอย่างยิ่งแก่การฟื้นฟู อนุรักษ์ผ่านกระบวนการที่ศรัทธาอย่างเช่นโครงการวัดปลอดภัยเหล่าฯ นั่นเอง และจะเห็นได้ว่าการดำเนินงานภายใต้โครงการฯ มีความสอดคล้องกับแนวคิดของศาสตราจารย์ ดร.พระมหาบุญเลิศ อินทปญโญ⁴ ได้อธิบายไว้ว่าจากสถานการณ์โควิด-19 ที่ส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจ วิถี ชีวิตของคนทั่วโลก ทุกภาคส่วนของ สังคมต่างมีมาตรการต่าง ๆ เพื่อ รับมือการแพร่ระบาด เช่น มาตรการเว้นระยะห่างทางสังคม มีผลทำให้กิจกรรมการรวมกลุ่มคน เกี่ยวกับการเรียน การอบรม การสัมมนา การจัดค่าย รวมถึง กิจกรรมทางศาสนาทั้ง

⁴ พระมหาบุญเลิศ อินทปญโญ, ศาสตราจารย์ ดร.,การปฏิบัติศาสนกิจของพระสงฆ์และพุทธศาสนิกชนในยุค New Normal, พิมพ์ครั้งที่ 1, (นนทบุรี: หจก.นิติธรรมการพิมพ์, 2563), หน้า 2.

ของพระสงฆ์และพุทธศาสนิกทั่วไปในการปฏิบัติ กิจกรรมทางศาสนา เพราะกำหนดให้เป็นกิจกรรมที่เสี่ยงต่อการระบาดของโรคโควิด-19 อีกทั้งยังรับรองสนับสนุนในทิศทางเดียวกันกับพระพรหมคุณาภรณ์ ป.อ.ปยุตโต⁵ ได้อธิบายเกี่ยวกับศาสนพิธีหรือพิธีกรรมไว้ว่า เป็นจุดนัดหมายเพราะฉะนั้น พิธีกรรมนี้ จึงเป็นจุดนัดพบให้ทุกคนที่อยู่ในตอนแรกยังกระจัดกระจายอยู่ มารวมกันเป็นจุดเดียว ทั้งเดียวกันนี้ยังมีเหตุผลในทิศทางเดียวกันกับพระพรหมบัณฑิต(ประยูร ธมฺมจิตโต) ศ.,ดร⁶ ที่อธิบายว่าในบรรดาเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) ขององค์การสหประชาชาติทั้ง 17 ข้อ โดยเฉพาะในเป้าหมายลำดับที่ 3 ที่มุ่งให้ทุกคนมีสุขภาพดี และมีสุขภาพะ สาระเนื้อหาการปฏิบัติตนต่อศาสนา พิธีในปัจจุบัน ที่ควรมีพื้นฐานแนวคิดอันนำไปสู่การปฏิบัติที่สร้างการปรับเปลี่ยนชุดพฤติกรรมทำให้ต้อง ปรับเปลี่ยนรูปแบบวิถีชีวิตไปพร้อมกันทั่วโลก เกิดเป็นวิถีใหม่ในการดำรงชีวิตที่ปลอดภัยล้ำ บุกหรี และการพนัน ไม่สู้เสี่ยงต่อการแพร่ระบาดของโควิด-19 ตามที่สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ อธิบายไว้ว่านับแต่เกิดการระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 ตั้งแต่ปลายปี 2562 ซึ่งรุนแรงและขยายวงกว้างไปทั่วโลก สถานการณ์การแพร่ระบาดครั้งนี้ มีผลกระทบต่อสังคมไทยในทุกมิติ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สุขภาพ ทั้งนี้รัฐได้มีมาตรการต่าง ๆ ซึ่งได้รับความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ร่วมถึงมิติทางศาสนาที่วัดได้มีบทบาทสำคัญต่อสังคมจึงเป็นที่มาของการดำเนินโครงการวัดปลอดภัย บุกหรี การพนัน และลดความเสี่ยงในสถานการณ์โควิด-19 ตามที่ได้กล่าวมาสื่อให้เห็นถึงหลักคิด ความศรัทธา และความเชื่อถือนับว่าเป็นกระบวนการหนึ่งที่มีผลต่อการศรัทธาของมนุษย์ให้น้อมนำให้บุคคลผู้นั้นได้ปฏิบัติเข้าถึงเป้าหมายสำคัญของศาสนา กล่าวคือจากส่วนที่หยาบไปหาส่วนที่ละเอียด โดยเริ่มด้วยฝึกกาย วาจา เข้าไปหาจิตใจ และปัญญา ที่เป็นเป้าหมายสูงสุดในทางพุทธปรัชญาเถรวาท เป็นปัญญามาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการดำเนินชีวิตประจำวัน เป็นชีวิตที่ไม่เบียดเบียนสร้างความเดือดร้อนแก่ตนเอง อยู่ร่วมกับ ผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ไม่เบียดเบียนสังคมและโลกที่เราอาศัยอยู่ จะทำการสิ่งใดก็ประกอบด้วยปัญญาจึงนำพาให้ชีวิตมี แต่ความสงบสุข⁷

เพราะเหตุผลที่ว่าสังคมไทยยังคงถือว่าศาสนามีความสำคัญและมีอิทธิพลต่อต่อวิถีการดำเนินชีวิตของมนุษย์ และแนวการปฏิบัติทางศาสนพิธีที่จัดขึ้นในวัดบางส่วนได้กลายเป็นวัฒนธรรมประเพณีที่มีผลต่อความรู้สึกนึกคิด ความเชื่อความศรัทธาของประชาชนพลเมืองของสังคม การรักษาและคงไว้ซึ่งศาสนพิธีที่ปลอดภัยจากอบายมุขทั้งปวง ถือว่าเป็นความสำคัญและเป็นหน้าที่ของชาวพุทธอย่างแท้จริง ศาสนาจึงถือเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวทางจิตใจในการประพฤติปฏิบัติ เพื่อให้ประชาชนพลเมืองได้ใช้หลักธรรมทางศาสนาที่ตนนับถือ มาเป็นเครื่องมือในการประพฤติปฏิบัติตน เพื่อให้เกิดประโยชน์ในการพัฒนาสังคมให้อยู่รอดปลอดภัยมีความมั่นคงและอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขภายใต้ภาวะสถานการณ์โควิดปัจจุบัน

⁵ พระพรหมคุณาภรณ์ ป.อ.ปยุตโต, **พิธีกรรมใครว่าไม่สำคัญ** พิมพ์ครั้งที่ 6, (ดิจิทัลไฟล์, 2563), หน้า 5.

⁶ พระพรหมบัณฑิต(ประยูร ธมฺมจิตโต) ศ.,ดร, ศาสนากับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs), พิมพ์ครั้งที่ 2, (กรุงเทพฯ: บริษัท อัมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด, 2562), หน้า 15.

⁷ ฌรงควรรษ บุกหฺมา, “ศึกษาวิเคราะห์สัมมาปัญญาตามแนวคิดของพระพุทธศาสนาเถรวาท”, เอกสารการประชุมวิชาการระดับชาติครั้งที่ 9, มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม (28 - 29 กันยายน, 2560): หน้า 1332.

เอกสารอ้างอิง

- พระมหาบุญเลิศ อินทปญโญ, ศาสตราจารย์ ดร. (2563). การปฏิบัติศาสนกิจของพระสงฆ์และพุทธศาสนิกชนในยุค New Normal. พิมพ์ครั้งที่ 1, (น.2). นนทบุรี: หจก.นิติธรรมการพิมพ์
- พระพรหมคุณาภรณ์ ป.อ.ปยุตฺโต. (2563). พิธีกรรมใครว่าไม่สำคัญ, พิมพ์ครั้งที่ 6, (ดิจิทัลไฟล์) 5-6.
- พระพรหมบัณฑิต(ประยูร ธมฺมจิตฺโต) ศ.,ดร (2562) ศาสนากับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs), กรุงเทพฯ: บริษัท อัมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด, 15.
- พระครูภัทรธรรมคุณ และพระมหาปัญญา ยงยิ่ง (2564), "การเสริมสร้างสุขภาวะและเครือข่ายทางสังคมเพื่อลดปัจจัยเสี่ยงด้านสุขภาพเชิงพุทธบูรณาการจังหวัดลพบุรี", วารสารวิชาการคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 12(3), 84.
- พระครูอภินันท์โสภิต (อภินันโท). (2565) "หน้าที่ของคฤหัสถ์ในคิหิสูตร", วารสาร มจร.อุบลปริทรรศน์, 7(1), 1201.
- ณรงค์วรรษ บุญมา. (2560) "ศึกษาวิเคราะห์สัมมาปัญญาตามแนวคิดของพระพุทธศาสนาเถรวาท", เอกสารการประชุมวิชาการระดับชาติครั้งที่ 9, มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม, 1332.